

'Sorry' aan Congo: (slechts) een eerste stap

Schrijfpdracht "Sorry is een begin"

van Creative Belgium, mei 2019

Ignace Demaerel

Aan het Congolese volk,

Het is met heel oncomfortabele gevoelens dat we deze brief aan jullie voorlezen. Omdat een kleine brief onmogelijk recht kan doen aan 75 jaar van diep en vreselijk onrecht. En omdat ze veel en veel te laat komt. Maar ze is wel héél erg nodig en ook echt gemeend. Woorden kunnen nooit voldoende uitdrukken wat er allemaal fout gegaan is tussen onze beide volken. Het had een mooie en constructieve relatie kunnen zijn, maar van bij de eerste stap zat het al fundamenteel scheef. Vanaf de conferentie van Berlijn in 1884-1885 was de toon al verkeerd door de arrogante Europese houding en ons onverzadigbaar imperialisme. Het project van Leopold II werd voorgesteld als een nobele beschavingsmissie en bevrijding van slavernij. Maar het was een camouflage voor de echte motieven: expansiedrang en begeerte naar jullie rijkdommen. Het werd één grote internationale hold-up: het leegroven van grondstoffen en uitbuiten van werkkrachten.

We hebben jullie rechten op het land grof genegeerd, door bedrieglijke verdragen. We hebben jullie behandeld als kinderen, als wilden, zonder enig respect voor jullie eigenheid en cultuur. We hebben jullie schoonheid vertrapt en jullie tradities ontworcht. De zogenaamde strijd tegen de Arabische slavenhandel leidde er in de realiteit toe dat onze voorouders jullie zelf tot slaven herleid hebben. De dwangarbeid gebeurde met een zelfs voor die tijd ongekende wreedheid: de publieke geselstraffen, het afhakken van handen, het gijzelen van vrouwen en kinderen, met bijbehorende verkrachtingen. Niemand zal het verlies van miljoenen doden en alle andere lijden ooit kunnen herstellen. We claimden een superieure beschaving te brengen, maar gedroegen ons inferieur en barbaars: we brachten tirannie, dood en destructie. Vooral het vertrappen van jullie waardigheid, de ontmenselijking sneed diep in jullie identiteit: de minachting, vernederingen en onverholen racisme. We hebben jullie als volk gewoon verkracht. Nooit zullen wij jullie pijn ten volle kunnen begrijpen.

We wilden jullie het christendom brengen, maar gedroegen ons zelf tegengesteld aan de geest van het evangelie. Bij kerken en missionarissen zat dezelfde houding van superioriteit, en we vermengden Jezus' boodschap met onze eigen westerse cultuur. Zo hebben we het imago van Christus zelf besmeurd. We voelden ons moreel superieur en hebben jullie geïnfantiliseerd. Maar het zijn zij die anderen ontmenselijken, die zelf ontmenselijk zijn. Niet de slachtoffers, maar de beulen zijn ten diepste onvrij. De 'duisternis' waarvan wij jullie wilden bevrijden, zat niet bij jullie, maar bij ons. Alle goede dingen die we hebben proberen te investeren in jullie land, werden door deze schaduw bezoedeld.

Deze 'sorry' is, zoals gezegd, véél te laat en véél te weinig. Langzaamaan, veel te langzaam, wordt de mentaliteit rijp in Europa om dit stuk verleden onder ogen

te zien. Onze blinde vlekken waren – en zijn - gigantisch. Het is hoog tijd om onze nationale trots opzij te schuiven en voor jullie op de knieën te gaan. Deze sorry is geen genereuze geste van onze kant, maar is een zaak van rechtvaardigheid en waarheid. Ook wij zouden voor een waarheidscommissie moeten passeren zoals het apartheidsregime in Zuid-Afrika. Er is onnoemelijk véél onrecht gebeurd, historisch, politiek, economisch, cultureel, en nog veel erger: moreel en psychologisch.

Ook na de onafhankelijkheid in 1960 werd de onderdrukking gewoon verder gezet, vooral op economisch vlak: onze bedrijven hebben verder geprofiteerd van jullie arbeid en bodemrijdommen. Wij verwijten aan jullie land corruptie, maar wij hebben jullie geen lessen te leren hierin, want wij hebben zelf het voorbeeld gegeven. En racisme is helaas nog altijd geen voltooid verleden tijd.

Dit koloniale hoofdstuk is een schandvlek in onze geschiedenis. Het maakt dat België een grote historische schuld heeft tegenover jullie volk. Al te lang werd dit ontkend of geminimaliseerd in ons eigen onderwijs, zoals in de toespraak van koning Boudewijn in 1960: we schamen ons diep voor zulke eenzijdige verdraaiing van de feiten. Wij hopen van harte dat onze regering en het koningshuis eindelijk hun verantwoordelijkheid zullen opnemen en de politieke moed zullen hebben deze dingen in het licht te brengen.

We willen er alles aan doen om jullie jullie waardigheid terug te geven, jullie godgegeven identiteit te herstellen. Jullie zijn een mooi volk, boordevol potentieel: jullie ménsen zijn de echte 'bodemrijdommen' van Congo. Ondanks de moeilijke omstandigheden gaan jullie elke dag door met veel veerkracht en vitaliteit, geloof en optimisme. Mag de dag spoedig aanbreken dat onze beide landen elkaar in de ogen kijken als gelijken, en optrekken als partners.